

БІДНІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНЕ АУТСАЙДЕРСТВО: СПРОБА ПСИХОСЕМАНТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

А. І. Анцибор, м. Вінниця

Описано ставлення до бідності як ментальне явище, що має місце в різних суспільствах і культурах. Зафіксовано відображення проблематики, пов'язаної з бідністю, в українських, російських та англійських прислів'ях і приказках. Констатовано глибоке закорінення цього явища, яке стає істотною характеристикою людської свідомості й поведінки та соціальних взаємодій. Охарактеризовано різний психологічний зміст бідності абсолютної, відносної та суб'єктивної. Бідність розглянуто як економічне аутсайдерство, що постає в тому разі, коли суб'єкт її усвідомлює та погоджується на "примирення" з нею. Зроблено висновок про те, що помірну бідність суспільство не засуджує, але й не заохочує; натомість крайня бідність викликає тривогу й осуд, її сприймають як таку, що містить загрозу для стабільності й спокою.

Ключові слова: соціальне аутсайдерство, економічне аутсайдерство, фаталізм бідності, абсолютна бідність, відносна бідність, суб'єктивна бідність.

Проблема. Одним із найголовніших виявів та супутніх ознак аутсайдерства є бідність – явище, поширене в усьому світі. Воно притаманне навіть високорозвиненим країнам, і навряд чи його коли-небудь буде подолано. Можна говорити про так званий "фаталізм бідності", що полягає у твердій упевненості в принциповій неможливості її подолати. Цьому сприяє не лише об'єктивний брак ресурсів, а й численні особистісні та соціально-психологічні перешкоди. У пострадянській свідомості це, зокрема, такий собі синдром "чесного трудівника" із психологією незахищеності перед усілякого роду визискувачами та шахраями. Уважають, що доки пересічна людина, рядовий працівник не стане головною цінністю для держави, ситуація не зміниться. Сьогодні саме такий громадянин готовий добровільно виконувати роль соціального аутсайдера.

Така добровільність дуже часто зумовлена традиційним способом мислення та соціальною пасивністю, що в особливо гострих випадках підноситься до вітального рівня. У такому разі бідність фіксується як надбання культури і закарбовується в традиціях, віруваннях, прислів'ях і приказках. Вона стає ментальним явищем, індивідуальною та колективною інтерпретацією дійсності [1, с. 9], психологічною основою аутсайдерства. Водночас більшість українців боїться жити в умовах поглиблення бідності та перманентного падіння економіки [5].

Зміст аутсайдерства можна уявити за допомогою такої схеми: аутсайдерство = перебування на долішніх позиціях життєвого процесу

(у нашому разі економічного) + осмислення місця свого перебування як результату соціального порівняння + примирення з ним. Отже, психологічна бідність є одним із найсерйозніших виявів аутсайдерства; можна сказати, що бідний – це аутсайдер в економічному розумінні.

Мета статті: відобразити різні типи ставлення людей до феномена бідності як аутсайдерства на основі психосемантичного аналізу таких ментальних одиниць, як популярні прислів'я і приказки.

У соціологічних дослідженнях бідність найчастіше визначають як таку характеристику економічного становища, за якого індивід або група не можуть задовольняти мінімальні базові потреби, доконечні для підтримки життєдіяльності, збереження працездатності, продовження роду. Вона є поняттям відносним і залежить, як правило, від рівня життя, притаманного певному суспільству [8].

У межах досліджуваної проблем слід зауважити, що окремої уваги вимагає бідність аутсайдерського типу, породжена соціально-психологічними причинами, яка має певне поширення в соціумі та значення в його житті. Аутсайдерську проблематику відображено в окремих соціально-психологічних концепціях бідності. Ідеться, зокрема, про бідність абсолютну, відносну та суб'єктивну.

В аналізі *абсолютної* бідності окреслюють поняття її межі як рівня матеріального забезпечення, нижче від якого виникає пряма загроза біологічному виживанню індивіда. Така межа має досить об'єктивний, загальний характер і може бути дійсною не лише для якогось одного суспільства. Людина, статки якої нижчі за цей рівень, є бідною в усіх країнах. Це так звана порогова бідність, що має міжнародний зміст і тягне за собою загрозу соціального краху та індивідуального небуття.

Для оцінки доходів українських громадян В. О. Васютинський поділяє респондентів на “малозабезпечених” із низькими доходами (нижче від прожиткового мінімуму), “середньозабезпечених” (у межах прожиткового мінімуму) і “забезпечених” (вище від прожиткового мінімуму). Зроблено висновок про тісний зв'язок рівня матеріального забезпечення людини з її соціальним статусом. Загалом виходить так, що найбідніші приписують собі низький статус. Цікаво, проте, що й середньозабезпечені теж часто ототожнюють себе з цією категорією. А зовсім невелика кількість респондентів вважає себе за носіїв високого статусу [2].

Можна додати, що критерії абсолютної бідності визначають її рівень за кількісним вираженням і не відображають її відносного або психологічного характеру. У такому контексті годі простежити аутсайдерську суть феномена, хоча й видно, що вона справляє безпосередній вплив на соціальну самоідентифікацію індивіда.

На противагу абсолютній, існує *відносна* концепція бідності, суть якої зводиться до того, що індивідуальні або групові доходи порівнюють із загальноприйнятими нормами та уподобаннями суспільства і таким чином визначають як середній для нього рівень матеріального забезпечення, так і рівень окремої людини чи групи щодо нього. Відтак стає видно: якщо чийсь матеріальний добробут є істотно нижчим від середнього, то така людина або група з високою ймовірністю є носієм бідності.

Звідси випливає явище соціальної депривації, яка за своєю суттю є багатомірною – водночас матеріального і духовного характеру – і може бути інтерпретована як невідгідне становище особи, сім'ї, іншої групи людей на тлі суспільства. У такому разі бідність розглядають крізь призму обмежень соціального життя, які так чи інакше викликано матеріальними нестатками певного типу [8]. Якщо соціальна депривація і спричинений нею спосіб життя є наслідком аутсайдерського світобачення або якимсь іншим чином пов'язуються з ним, то вони ніби закріплюються в цьому світобаченні і ще більше зумовлюють таку його спрямованість. Це особливо відчутно проявляється в умовах, коли пасивність людини дістає в неї пояснення для себе самої і для оточення, стає її переконанням, коли вона примиряється зі своїм становищем, приймає його і вважає за таке, якого не можна подолати. Народжується таке собі “філософське” тлумачення власної бідності, що його ми й називаємо аутсайдерством.

Таку позицію найкраще віддзеркалено в змісті *суб'єктивної* бідності, суть якої полягає в тому, що лише сама людина здатна визначити, бідна вона чи ні [там само]. Аналізуючи суб'єктивні уявлення та постави людини, можна здобути найбільше інформації про соціально-психологічне аутсайдерство. Так, за результатами опитувань можна довідатися, скільки людей у тій чи тій спільноті вважає себе за бідних, а також установити причини такої оцінки в кожному індивідуальному випадку. Для визначення суб'єктивної бідності існує досить ефективний спосіб порівняння матеріального добробуту певної особи зі статками її оточення або із середнім матеріальним рівнем життя членів усього суспільства, завдяки чому можна виявити співвідношення між уявленнями людини про себе на тлі відповідних соціальних стандартів. Спираючись на концепцію суб'єктивної бідності, можна дійти висновку, що найточніше вирішити, є людина аутсайдером чи ні, здатна вона сама.

Водночас належить зазначити, що наявність аутсайдерського світобачення потрібно аналізувати щодо конкретної людини. Має йтися про те, наскільки рівень її бідності контрастує із загальним рівнем життя в суспільстві, де вона перебуває, про величину контрасту і глибину його усвідомлення. Завжди важливо, як саме людина пояснює свою бідність, чи визнає її за тимчасову, чи намагається її позбутися, чи перебуває в стані усвідомленого примирення з нею, чи, можливо, навіть нею пишається.

Саме ці позиції можуть правити за показники соціально-психологічного аутсайдерства.

У тлумачних словниках бідність визначають як скруту, брак чогось необхідного [6], матеріальну незабезпеченість, нестатки, брак засобів для існування, убогість, злиденність, бідацтво, убозтво, мізерію, злидні, бідноту [7, с. 103]. Зрозуміло, що така скрута виникає через неможливість задовольнити якусь життєву потребу. Саме поняття “бідний” співвідноситься з людиною, яка живе в скруті, нестатках, і є протилежністю до “багатий”.

Істотну інформацію про зміст бідності і ставлення до неї дає аналіз народних прислів'їв і приказок. Це явище характерне для всіх етнолінгвістичних спільнот, і ставлення соціуму до нього, судячи, скажімо, з українського, російського та англійського фольклору, здебільшого є вельми подібним, легко простежуються міжмовні паралелі [3, с. 3]. У них явище бідності відображено не лише загалом, а й з усіма його соціально-психологічними відтінками.

На основі прислів'їв і приказок бідність можна навіть класифікувати. Наприклад, у прислів'ях “багатство дме, а нещастя гне” (англійський аналог “abundance, like want, ruins many”), “заліз у багатство, забув і про братство”, “краще синиця в руці, ніж журавель у небі” відображено потребу відчувати міру у відношенні між багатством і бідністю, нагадування суспільству, що гіпертрофія в той чи той бік є згубною для людини. З'являється уявлення про певну норму, оптимальний рівень, що дає суспільству орієнтацію, створює в ньому загально визнані поняття припустимого й прийнятного. Прислів'я такого типу можна назвати *нормативними*, або *нормувальними*.

Наявність норми, що служить для заспокоєння або хоча б визначення, орієнтації на щось середньостатистичне в суспільстві, має свій сенс, адже сама бідність є відносним поняттям, що добре відображено в таких прислів'ях: “хто багато має, той більшого бажає”, “he is not poor that has little, but he who desires much” (бідний не той, хто мало має, а той, хто багато бажає), “той бідний, кому завжди чогось бракує, той багатий, хто й скоринці радий”. Таким чином, бідність не зводиться до матеріального становища, головною є певна невідповідність між рівнем домагань особи і її реальними матеріальними можливостями. У цьому контексті виникає не лише самооцінка, а й оцінка людини соціумом, і лише за цих умов утворюється саме поняття бідності. Такі прислів'я показують відносність явища, тому їх слід назвати *відносними*.

А коли сама бідність є відотною, то належить погодитися з тим, що й виявляти її надзвичайно важко, адже вона є всього лише невідповідністю між бажаннями, амбіціями і можливостями. За таку саму невідповід-

дність можна вважати й аутсайдерство, коли навіть є певні можливості, проте немає бажань та амбіцій.

Як писав М. Монтень, “закони природи визначають наші істинні потреби. Мудреці стверджують, що бідняків, якщо виходити з цих потреб, немає і не може бути і що кожний, який себе за такого вважає, спирається лише на власне судження; ґрунтуючись на цьому, вони досить уміло поділяють наші бажання на ті, які йдуть від природи, і на ті, які навіює нам наша неприборкана уява; ті, що від природи, – цілком зрозумілі, ті, які випереджають і які неможливо наздогнати, – від нас” [4, с. 1009]. Із цього погляду справжньою бідністю є неможливість задовольняти лише базові потреби людини, такі як їжа, одяг, житло, продовження роду та ін. У цих сферах повинен спостерігатися і фіксуватися брак ресурсів, потрібних для розв’язання проблем у найпростіший і найдешевший спосіб.

Водночас у кожному суспільстві є свої власні норми, уявлення, стереотипи (чого лише вартє зіставлення американської та української чи молдавської бідності). Саме такі специфічні, відносні поняття і слід уважати за соціальні індикатори бідності, властиві для певного суспільства.

У народних прислів’ях також наголошується, що людина в бідності перебуває, так би мовити, на межі, на соціальному краї, такій людині майже немає чого втрачати, бо вона нічого не має. Цю думку закарбовано в прислів’ях, де стверджується, що бідняк ніколи не збанкрутує: “a beggar can never be bankrupt”, “голий розбою не боїться”, “чого нема, того й Бог не візьме”, “із голого, як зі святого, не візьмеш нічого”, “не страшне бідному горе, як щуці море”. У цих прислів’ях відчувається не лише констатація крайньої скрути, а й співчуття до людей, які живуть у світі абсолютних мінімумів, звикли до горя, а тому їх не лякають життєві випробування. Водночас люди такого типу – це аутсайдери, не закорінені в суспільство, які становлять для нього певну загрозу.

Ще більше співчуття до бідних виражено в прислів’ях типу “poverty is no sin” (бідність – не гріх), “багатство – не мета, бідність – не ганьба”, “злиднями очей не колють”, “бідна кишеня, проте серце багате”. Отже, людині не лише нічого соромитися своєї бідності, але й робити це є аморальним, подібним до того, як соромитися своєї матері, сім’ї, батьківщини. Такі прислів’я встановлюють моральну норму і за своїм характером є *імперативними*.

У прислів’ях такого типу іноді проглядає розуміння соціальної небезпеки, яку таять у собі бідність та аутсайдерство: “у порожній кишени чорт танцює”, “one day a beggar, the next day a thief” (сьогодні жебрак, завтра злодій), “порожній мішок уведе в грішок”, “бідність краде, нужда бреше”. Бідні люди мусять пристосовуватися до світу, щоб жити в ньому, і не завжди можуть бути щирими: “he that no silver in his purseshould have silk in his tongue” (хто не має срібняків у гаманці, мусить мати шовковий

язик), “хто не має срібла в гаманці, мусить мати мед на язиці”, “бідність і на скрипці навчить грати”.

Важливо, що в таких прислів'ях закарбовано глибокі спостереження за життям. Вони, зокрема, передбачають, що бідність обов'язково пов'язана з іншими бідами й негараздами та руйнує й унеможливує позитивні людські почуття: “when poverty comes in at the door love flies out at the window” (коли злидні заходять у двері, кохання відлітає через вікно), “гірше не буває як грошей немає”, “тоді любов бере, як достаток є”, “відхочеться любити, як не буде з чого жити”, “без хліба і вина любов студена”, “без хліба і любов гине”. Такого типу прислів'я, на наш погляд, виражають констатувальну позицію соціуму і відтак мають *констатувальний* характер.

Бідність часто описують прислів'ями *оцінного* типу, у яких їй, як правило, дається песимістична оцінка: “a beggar purse is bottomless” (гаманця злидаря не наповниш), “щербатого горщика не наллеш”, “дірявого мішка не насиплеш”, “чужих злиднів не наситиш”. Бачимо, що оцінка бідності в таких прислів'ях показує важкість або й неможливість її подолання.

Песимістична оцінка бідності стосується її не лише як соціальної проблеми, а і як духовного явища, коли фіксують ментальні складнощі, розв'язати які нелегко, а часто геть неможливо. “Нужденності матеріальній неважко допомогти, нужденності духовній – неможливо”, підкреслював Монтень [4, с. 1008]. У такий спосіб визнають, що бідність, крім її матеріального змісту, це ще й стан мислення, навіть стан душі, певне світобачення і світовідчуття. Людина може бути просто бідною, але не аутсайдером в інших відношеннях. Така особа, як правило, уважає це своє становище за тимчасове і робить усе для його якнайскорішого поліпшення. Аутсайдерська бідність – це передусім стан примирення з нею на підставі соціального досвіду або світоглядних засад, це свідома відмова від дії та обов'язково певне самовиправдання, обґрунтування такої відмови. Крім того, слід додати наявність соціальної пасивності і мотивів, які її виправдовують. Тому ще раз наголосимо, що аутсайдерство має не лише індивідуально-психологічну, а й світоглядну природу.

Одним із найвизраźніших проявів бідності є голод або недоїдання. Їх відносно неважко фіксувати в опитуваннях, вони закарбовуються в зовнішньому вигляді людей, позначаються на стані їхнього здоров'я, спонукають до певних дій і способу життя. Гостроту голоду відображено в прислів'ях на кшталт: “necessity knows no law” (голод сорому не знає), “a hungry belly has no ears” (голодний живіт не має вух), “нужда свої закони пише”, “голодний живіт глухий до чужих бід”, “голодний курці просо на думці”. Людина під владою голоду не є вільною, не може думати про щось інше, перебуває під владою лише одного цього чинника. Голодна

людина, як правило, сердита, не може виявляти своїх кращих рис: “a hungry man is an angry man” (гоłodний завжди злий), “гоłodному світ не милий”, “не потрапляй голоłodному в руки”.

У прислів'ях відображено й загострення соціальних проблем, коли голоłodна людина становить загрозу для суспільства, готова до радикальних дій і різко відрізняється від благополучного соціуму: “hunger breaks stone walls” (гоłod ламає й кам'яні стіни), “гоłodний і кия не боїться”, “у голоłodу немає друзів”. І якщо така людина продовжує жити так, як і жила, нічого не роблячи для власного забезпечення, то проблема, звичайно, зростає.

Можна зробити висновок, що бідність, поєднана з голоłodом, є екстремальною, такою, що містить у собі соціальну небезпеку. Вона є виявом аутсайдерської психології, якщо її супроводжує пасивність, невіра в можливість розв'язання проблем, а також прагнення до самовиправдання. Отже, голоłod може бути індикатором соціального аутсайдерства, але в поєднанні з іншими ознаками аутсайдерського світогляду.

Проведений психосемантичний аналіз прислів'їв і приказок дає підстави зробити *висновки* про наявність у масовій свідомості, так би мовити, нормативних уявлень про бідність та аутсайдерство, згідно з якими ці явища вважаються прийнятними, припустимими і навіть такими, що забезпечують у суспільстві певну рівновагу. Помірна, а не надмірна бідність – не гріх, соромитися її не потрібно. Натомість крайня скрута містить небезпеку як для самої нужденної людини, так і для її оточення. Якщо ж має місце порушення соціальної рівноваги, то в суспільстві починають діяти тенденції до її відновлення, оскільки негативні наслідки екстремальної бідності можуть бути надто важкими для соціуму.

Соціальне аутсайдерство – це явище, що має свої джерела у свідомості людини. Аналізуючи бідність на предмет наявності аутсайдерського світобачення в її носіїв, ми повинні враховувати принаймні три параметри: відносний щодо світових, міжнародних показників рівень життя конкретного суспільства; співвідношення матеріального добробуту особи або групи із середніми доходами в межах країни, спільноти, оточення; причинну інтерпретацію своєї бідності самою людиною.

Найважливішим для виявлення аутсайдерства є третій параметр. Украй важливо встановити, спричинено бідність певними світоглядними засадами чи вона є наслідком свідомої пасивності або ж результатом витіснення особи із соціуму, як вона вплинула на весь соціально-психологічний розвиток індивіда. Остаточний висновок про все це можна зробити, лише враховуючи як індивідуальні риси особи, так і загальний рівень розвитку середовища, у якому вона перебуває. Такий тип бідності найбільше пов'язаний з аутсайдерством, адже саме в його межах особливо

значущим є соціальне порівняння з негативними наслідками оцінки свого місця в соціумі.

Отже, можемо констатувати глибоке ментальне відображення аутсайдерства, яке стає частиною індивідуальної і колективної свідомості й сприймається як постійно наявний чинник людської життєдіяльності. Носії бідності схильні приймати своє економічне аутсайдерство, примирятися з ним, а відтак погоджуватися на численні особисті та громадські проблеми, що їх воно породжує.

Л і т е р а т у р а

1. *Васютинський В.* Інтеракційна психологія влади / Вадим Васютинський. – К. : Київ. славіст. ун-т, 2005. – 492 с.
2. *Васютинський В. О.* Ціннісні орієнтації громадян із різним матеріальним статусом у передвиборному контексті / В. О. Васютинський // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць / Ін-т психології імені Г. С. Костюка. – К., 2012. – Т. XIV, ч. 1. – С. 43–49.
3. *Вознюк Л.* Англо-американські прислів'я та приказки: дослівний переклад, українські паралелі / Леся Вознюк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 224 с.
4. *Монтень М.* Опыты. Полное издание в одном томе / Мишель Монтень. – М. : Альфа-книга, 2009. – 1152 с.
5. Обнищание, коллапс власти и агрессия РФ: опрос показал, чего больше всего боятся украинцы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.unian.net/society/1635717-obnischanie-kollaps-vlasti-i-agressiya-rf-opros-pokazal-chego-bolshe-vsego-boyatsya-ukraintsi.html>. – 2016.
6. Толковый словарь русского языка : в 4 т. [Электронный ресурс] / под ред. Д. Н. Ушакова. – Режим доступа : <http://ushakovdictionary.ru>.
7. *Яременко В. В.* Новий тлумачний словник української мови : 42000 сл. : у 4 т. Т. 1. А–Є / уклад. [та передм.] : В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – К. : Аконіт, 1998. – 910 с.
8. *Foster J.* A class of decomposable poverty measures / James Foster, Joel Greer and Eric Thorbecke // *Econometrica*. – 1984. – Vol. 52, № 3. – P. 761–766.

R e f e r e n c e s

1. *Vasiutynskyi, V.* (2005). *Interaktsiina psykholohiia vlady* [Interactional Psychology of Power]. Kyiv (ukr).
2. *Vasiutynskyi, V. O.* (2012). Tsinnisni oriientsiisii hromadian iz riznym materialnym statusom u peredyvbornomu konteksti [Value orientations of citizens of different material status in pre-election context]. *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy* [Problems of General and Education Psychology: Collection of Scientific Works of H. S. Kostiuk Institute of Psychology, NAES of Ukraine], vol. 14, part 1. Kyiv, pp. 43–49 (ukr).

3. Vozniuk, L. (2008). *Anhlo-amerykanski pryslivia ta prykazky: doslivnyi pereklad, ukrainski paraleli* [English-American Proverbs and Sayings: Literal Translation, Ukrainian Parallels]. Ternopil: Pidruchnyky i Posibnyky Publ. (ukr).
4. Montaigne, M. (2009). *Opyty. Polnoye izdaniye v odnom tome* [Essays. Complete edition in one volume]. Moscow: Alfa-Kniga Publ. (rus).
5. Obnischaniye, kollaps vlasti i agressiya RF: opros pokazal, chego bolshe vsego boyatsya ukraintsy (2016). [Poverty, the collapse of the power and aggression of the Russian Federation: The survey showed what Ukrainians fear most], <http://www.unian.net/society/1635717-obnischanie-kollaps-vlasti-i-agressiya-rf-opros-pokazal-chego-bolshe-vsego-boyatsya-ukraintsyi.html> (rus).
6. Ushakov, D. N. (Ed.) *Tolkovyy slovar russkogo yazyka: V 4 tomakh* [Interpretative Dictionary of the Russian Language: In 4 volumes], <http://ushakovdictionary.ru> (rus).
7. Yaremenko, V. V., Slipushko, O. M. (1998). *Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 42000 sliv: u chotyriokh tomakh* [New Interpretative Dictionary of the Ukrainian Language: 42000 words: in 4 Volumes]. Vol. 1. Kyiv: Akonit Publ. (ukr).
8. Foster, J., Greer J., Thorbecke, E. (1984). A class of decomposable poverty measures. *Econometrica*, 52, 3, 761–766.

Анцибор А. И. Бедность как экономическое аутсайдерство: попытка психосемантического осмысления и дифференциации

Описано отношение к бедности как ментальное явление, имеющее место в различных обществах и культурах. Зафиксировано отражение проблематики, связанной с бедностью, в украинских, русских и английских пословицах и поговорках. Констатировано глубокое укоренение данного явления, становящегося существенной характеристикой человеческого сознания и поведения и социальных взаимодействий. Охарактеризован различный психологический смысл бедности абсолютной, относительной и субъективной. Бедность рассмотрена в качестве экономического аутсайдерства, возникающего в случае, когда субъект ее осознает и соглашается на “примирение” с ней. Сделан вывод о том, что умеренная бедность обществом не осуждается, но и не поощряется; в то же время крайняя бедность вызывает тревогу и осуждение, воспринимается как несущая угрозу для стабильности и спокойствия.

Ключевые слова: социальное аутсайдерство, экономическое аутсайдерство, фатализм бедности, абсолютная бедность, относительная бедность, субъективная бедность.

Antsybor A. I. Poverty as economic outsidership: an attempt of psycho-semantic interpretation and differentiation

The article describes the attitude to poverty as a mental phenomenon peculiar to different societies and cultures. The issues associated with poverty are reflected in Ukrainian, Russian and English proverbs and sayings. The phenomenon is so deep rooted that it becomes an essential characteristic of human mind and behavior, as well as social interaction. Different psychological meaning of absolute, relative, and subjective poverty is described. Poverty is regarded to be economic outsidership occurring when a subject is aware of it and agrees to “reconcile” with it. It is concluded that moderate poverty is neither condemned nor encouraged by the society, whereas extreme poverty is alarming and causes condemnation. It is perceived as a threat to stability and peace.

Key words: social outsidership, economic outsidership, fatalism of poverty, absolute poverty, relative poverty, subjective poverty.